

9. Фурман А. В. Психодіагностика особистісної адаптованості / А. В. Фурман. – Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 197 с.
10. Хьелл Л., Зиглер Д. Теорії личности / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб.: Питер, 2000. – 608 с.

УДК 377.35

Ребуха Л. З.

к.психол.н., доцен, доцент кафедри
психології та соціальної роботи ЮФ
ТНЕУ

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодні соціальну роботу можна розглядати як професійну, так і громадську діяльність державних, громадських, приватних організацій, фахівців і активістів, спрямовану на вирішення соціальних проблем індивідів та груп. Поняття «соціальна робота» трактується саме як професійна діяльність, котра здатна допомогти клієнту визначити особистісні, соціальні і ситуативні проблеми, що впливають на них, а також долати їх за допомогою підтримки, захисту, корекції та реабілітації [1, 12–16].

Сучасна психологія розглядає діяльність людини як систему, включену в систему відносин суспільства. «Поза цих відносин, – пише А.Н. Леонтєв, – людська діяльність взагалі не існує. Однак, якщо існує, то реалізовується в практиці конкретних людей». [3, 82–83]

Для професії соціального працівника характерні спеціальні знання, уміння і практичні навички, котрі набуваються ними у результаті загальної та спеціальної підготовки і досвіду роботи. Є.І. Холостова зазначає, що професійна соціальна діяльність, мета якої полягає в підтримці життєзабезпечення і соціального функціонування особистості, є простором здійснення соціальної роботи [4, 50–59].

Ефективність соціальної роботи, яка визначається відповідністю результату діяльності поставленим цілям, залежить від сутнісних характеристик молодого спеціаліста, а саме від його професіоналізму, професійної компетентності та особистісних якостей. Професіоналізм вчені розглядають як високий, стійкий рівень знань, умінь, норм і навичок, що дозволяють досягти максимальної ефективності в професійній діяльності. А.А. Бодалев вважає, що це не тільки яскравий розвиток здібностей, а й глибокі та широкі фундаментальні знання у тій сфері діяльності, в якій цей професіоналізм проявляється, а також нестандартне володіння вміннями, які необхідні для успішного виконання цієї діяльності [7].

Професійні компетенції слугують деякими внутрішніми, потенційними та прихованими новоутвореннями, котрі проявляються у знаннях, уявленнях, алгоритмах дій, системі цінностей майбутнього спеціаліста. Ці новоутворення є інтегральними, оскільки включають мотиваційно-ціннісній, інтеграційно-когнітивній, предметно-діяльнісній і соціальній компоненти та визначають готовність студента-випускника, майбутнього соціального

працівника, до організації професійної діяльності у різних соціальних сферах [6; 9; 10].

Б.Г. Ананьєв, А.А. Деркач, Е.А. Клімов, Б.Ф. Ломова, К.К. Платонов виділили три блоки професіоналізму – професійна діяльність, професійне спілкування та особистісна включеність соціального працівника у перші два блоки [4, 44–63]. Саме вони визначають ефективність соціальної роботи. Максимальний розвиток цих трьох блоків й визначають готовність майбутнього фахівця до ефективної соціальної роботи [2, 124–189].

Готовність майбутніх соціальних працівників до ефективної професійної діяльності – це не тільки передумова, а й результат діяльності. У структуру готовності входять не будь-які знання, а лише дієві знання; не які завгодно властивості особистості, чи набір психічних функцій індивіда, а лише ті, які забезпечують відповідній діяльності найбільшу продуктивність. Це цілісна система властивостей особистості, результат дії різнобічних факторів.

Відтак готовність майбутнього соціального працівника до ефективної соціальної роботи – це особистісне і соціально-психологічне утворення, що формується у результаті єдності ціннісного ставлення до соціальної діяльності, професійних знань та умінь і навичок професійного спілкування [6]. Особливу роль у соціальній роботі відіграє професійне спілкування, яке спрямоване на встановлення взаємодії з іншою людиною в процесі спільної діяльності [4].

Ґрунтуючись на гуманізмі та моральності, соціальна робота зорієнтована на благополуччі людей, соціальній справедливості та гідності індивіда [1, 12–18]. В основі світогляду професіонала крім гуманізму лежить ще й альтруїзм.

Щоб за час навчання у вузі підготувати майбутніх соціальних працівників до ефективної професійної діяльності, необхідно сформуванню у них розглянуті компоненти готовності [6]. Для цього необхідно в освітньому процесі дотримуватися таких умов:

- розробка навчальних планів і програм з фахових дисциплін на основі сучасних наукових поглядів на теорію соціальної роботи, з орієнтацією на цінності соціальної роботи як професійної діяльності;

- обов'язковість вивчення досвіду соціальної роботи у всіх спеціальних дисциплінах і спецкурсах;

- розкриття змісту ефективної професійної діяльності соціального працівника у всіх видах навчальної роботи у виші;

- освоєння майбутніх соціальних працівників в якості суб'єкта соціальної роботи;

- забезпечення взаємозв'язку змістовно-процесуальної підготовки і внутрішньоособистісного формування готовності студентів до соціальної роботи;

- розвиток таких особистісних якостей у студентів як орієнтація на людину як на найвищу цінність, вміння ефективно взаємодіяти і позитивно спілкуватися з іншою людиною, прагнення до професійного самовдосконалення, прийняття творчого характеру праці;

- формування у студентів потреб та інтересів в підготовці до їх участі в науково-дослідній роботі в сфері соціальної роботи;

- надання студентам можливості приймати участь у волонтерській діяльності;

– здійснення спеціальної підготовки співробітників територіальних центрів соціальної допомоги до прийому студентів-практикантів, орієнтація їх на контакти і взаємну співпрацю.

Отже, професійне становлення фахівця сьогодні – це складний, безперервний процес «проектування» особистості. Поінформованість про свою майбутню спеціальність сприяє розвитку активності студентів, формує у них особистісну модель саморуку до професійних вершин, до професійної майстерності. Однак професійна готовність майбутніх соціальних працівників до ефективної діяльності безпосередньо залежить від дотримання в освітньому процесі вузу певних умов при підготовці студентів. Велика роль при цьому відводиться створенню системи практичної підготовки до соціальної роботи в процесі навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Капська А. Й. Деякі аспекти професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників / А. Й. Капська // Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка. Серія: Педагогічні науки. – 2010. – №15. – С. 12 – 16.
2. Карпенко О. Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспект: Монографія / О. Г. Карпенко / За заг. ред. С. Я. Харченко. – Дрогобич : Коло, 2007. – 374 с.
3. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. / А. Н. Леонтьев – М. : Просвещение, 1975. – С. 82–83.
4. Мельничук І. М. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій : дис. ... д-ра пед. наук / І. М. Мельничук. – Тернопіль, 2011. – 584 с.
5. Рац М. Место нормирования и его стратегия в процессах развития / М. Рац // Кентавр. – 2005. – № 35. – С. 7–13.
6. Розроблення освітніх програм: методичні рекомендації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/rozroblennya_osv_program_2014_tempus-office.
7. Тюптя Л. Т. Соціальна робота: теорія і практика : навч. пос. / Л. Т. Тюптя, І. Б. Іванова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 574 с.
8. Фурман А. В. Ідея і зміст професійного методологування : монографія / А. В. Фурман. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 378 с.
9. Фурман А. Рівні та критерії методологування у професійному здійсненні науково-дослідної діяльності / А. Фурман // Вітакультурний млин. – 2005. – С. 5–13.
10. Шандрюк С. К. Психологія професійних творчих здібностей: [монографія] / С. К. Шандрюк. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 357 с.